

STRAATNAMEN IN HILVERSUM III

door

J.M. Reinboud

Overgenomen uit 'De Boombergkrant'
no. 31, december 1984

Tussen het begin van de Albertus Perkstraat en dat van de Torenlaan loopt de grens van onze wijk zó achter huizen en tuinen langs, dat de Kerkbrink en de Oude Torenstraat er net buiten vallen. Voor iemand, die de geschiedenis van het dorp Hilversum graag mee wil laten spelen, is het jammer dat in deze serie artikelen over de straatnamen in onze wijk één van de oudste leefkernen van dat dorp hier niet ter sprake kan komen, het 'Kerkkwartier'. Dat vormde met 'Santbergen-', 'Groost-' en 'Neuquartier' de vier parten waarin 'Dorpe en jurisdictie van dien' bestuurlijk onderverdeeld waren. Wellicht dat op die vier delen van het dorp de vier gouden boekweitkorrels in het blauwe wapenschild wijzen, een in feite nogal onheraldische verdeling, omdat in de wapenkunde een drietal stukken veel normaler is.

Aan dat oude 'Kerkkwartier' herinnert binnen de grens van de wijk alleen het oude kerkhof van 1793, gelegen aan de Oude Torenstraat. Die laatste naam dateert pas van november 1883. Toen stelden B&W in plaats van de duidelijke oude naam 'Doodweg' de naam 'Torenstraat' voor, maar omdat er al een viertal jaren een Torenlaan bestond, maakte de Gemeenteraad er de 13e november 'Oude Torenstraat' van. Acht dagen later gaf zij de naam 'Torenlaan' ook aan het verlengde daarvan tot de hoek van de Kerkbrink en de Vaartweg en dus liggen sindsdien de beide ingangen van het kerkhof aan Oude Torenstraat en Torenlaan.

Als wij de straatnamen van de grenzen van de Boomberg-wijk willen behandelen, telt dus ná de 's-Gravelandseweg en vóór Schuttersweg/Van Mesdagweg alleen de naam 'Vaartweg' en die naam is nog

wat jonger dan de straatnamen die wij net noemden. Zij dateert pas van januari 1884. Daarvóór kennen wij het Moleneind en eigenlijk nog heel wat vroeger de Molendrift, al wordt er met deze laatste naam een merkwaardig stuivertje-wisselen gespeeld.

De oudste officieel door de gemeenteraad vastgestelde lijst namen dateert van 17 november 1829 en tot de 33 toen vastgelegde en/of nieuw gegeven namen hoorde ook het Moleneind. Die lijkt echter al normaal in het spraakgebruik opgenomen te zijn geweest, want echte nieuwe namen wilden kennelijk niet inburgeren. Als voorbeeld kunnen wij de oude Doodweg nemen. Die werd in 1829 officieel 'Schoolstraat' maar kennelijk bleef de oude naam in het spraakgebruik bestaan, vandaar dat men er later de oude naam weer voor vastlegde om die in 1883 te veranderen in het zojuist al vermelde 'Oude Torenstraat'.

Op 2 mei 1876 kwam pas voor de tweede maal een voorstel van B&W aan de orde om de namen der straten binnen de gemeente vast te stellen. Dat mocht wel na 46½ jaar. In dat voorstel kwamen trouwens praktisch alle namen van 1829 ook voor, al kwamen er wel een paar nieuwe bij. Trouwens ook een enkele naam van 1829 bleef nog in gebruik, al kwam zij op de lijst van 1876 niet meer voor.

De meest interessante, of zo men wil de belangrijkste, nieuwe naam was in 1876 die van Stationsstraat. Immers sinds 1874 lag Hilversum aan de spoorlijn van Amsterdam naar Amersfoort: het voor Hilversum zo belangrijke jaartal prijkt nog steeds fier op het haast klassieke, maar nog steeds helaas in gevaar verkerende, stationsgebouw.

Zoals bekend dateert van dat jaar '74 een verdere snelle groei van een steeds welvarender dorp, vooral dank zij de vele forensen. Vandaar dat er in 1883 een nog ingrijpender serie straatnamen bij kwam, inclusief het herdopen van een aantal bestaande namen.

In de lijst van 1876 vallen ons als wijkbewoners twee namen op: Doodweg en Molendrift. Werd elders wel het achtervoegsel -eind bewaard, het Moleneind werd weer Molendrift en diezelfde 2e mei 1876 werd ook de oude naam van de Doodweg officieel vastgelegd. Want eigenlijk was dat ook met de Molendrift het geval. De oudste serie namen van wegen en straten die wij voor Hilversum kennen dateert namelijk van 1562! Het is een oud belastingkohier van de Staten van Holland en daarin is sprake van 'den moelen dryft'. Wij moeten trouwens op de naam Molendrift nog terugkomen.

Eerst moeten wij nog verder in de tijd, naar 1883. Dit maal was er zelfs een officiële commissie voor de straatnamen benoemd, de zaak moest grondig voorbereid worden. Het was een commissie ad hoc, die uit drie raadsleden bestond: wethouder H. Bijlard met de beide andere raadsleden C. van Lennep en notaris K.J. Perk. Zoals bij voorgaande gelegenheden lag de noodzaak in de vernummering van de huizen in het dorp. Toen de raad op 15 juni 1883 de commissie samenstelde, hoopte hij wellicht op snelle resultaten. De heren bleken meer tijd nodig te hebben: zij verzochten 28 augustus nog 'eenig uitstel in verband met zeer vele bezwaren wat betreft het geven van namen aan ongeveer veertig nieuwe straten'. Dat dat een heel werk was, bewees de raad aan het eind van dat jaar zelf door de raadsvergaderingen van 13 en 21 november en tenslotte ook nog 27 december 1883 nodig te hebben om door de hele lijst voorstellen te worstelen, ook al omdat men niet altijd met het drietal meeging.

Zoals gezegd, bleek in 1876 de naam Doodweg officieel het niet-geaarde Schoolstraat te verdringen. In 1883 verhuisde die verdwenen naam naar de straat 'vanaf de school van Hintzen tot aan de spoorbaan'. Wij vinden die straat nog van het marktterrein naar de kleine spoorbomen.

Tot de nieuwe namen van 1883 behoorde ook het 'Susannapark', tevoren in de wandeling het 'Park

Bouricius' genoemd. R.B.G. Bouricius (45) stamde uit een gefortuneerde Gelderse familie en had bovendien volgens familietraditie er nog schatten bijverdiend 'in de Oost'. Nu hij binnen was had hij het anker uitgeworpen in een riante haven. Want 'Palāboean' (= haven) heette zijn buitenplaats met in het front een op zuilen rustend balcon, waarop weer machtige karyatiden het dak schraagden. Bouricius bleef ondernemend: van zijn immense tuin liet hij een villapark maken met een aantal lanen, waaraan villa's zouden verrijzen. Hij deed dat onder meer met (veel) geld van zijn zwager Suermondt. Toen Bouricius ontdekte dat een commissie met nieuwe straatnamen bezig was, stelde hij aan B&W voor, zijn park dan maar Susannapark te noemen naar schoonzuster-Suermondt en naar zijn eigen dochttertje van 11, die naar moeder's oudste zus genoemd was. Hij kwam er eerlijk voor uit. En dus gebeurde dat in 1883.

Aan het eind van de raadsrit was diezelfde Bouricius er niet gelukkig mee, dat de naam Molendrift niet veranderd was. Eigenlijk toch geen naam voor zo'n belangwekkend bouwwerk als zijn 'Palāboean'. En aan de vooravond van Sinterklaas 1883 stuurde hij alsnog een brief aan B&W met een verzoek om tot naamswijziging te komen. Begin januari '84 kreeg hij van B&W een brief terug: de Molendrift werd 'Vaartweg'!

Maar wat was de logica achter al die opeenvolgende namen? Wij schreven al eerder over de Hilversumse gewoonte om een weg aan het eind van de bebouwing te tooien met het achtervoegsel '-eind' ('s-Gravelandseweg, Loosdrechts-eind (nu Havenstraat enz.), waaronder Moleneind. Bedoeld was daarmee de weg tot het eind van de dorpskernbebouwing en wel tot de oprijweg naar de Molen aan de Boomberg. 'Oprijweg', want zij was nog niet doorgetrokken naar de 's-Gravelandseweg als Boomberglaan. Het Moleneind liep wel door en dat heette al eeuwenlang Molendrift, een weg waarlangs vee gedreven werd, maar ook de verbinding met de Hilversumse ('s-Grave-

landse) Vaart, die toen begon bij de Oude Loswal. Daar ligt de oorzaak voor de naam 'Vaartweg'. Toen in 1898 ook die naam te min was voor vele villabewoners probeerden zij nog wijziging in 'Acacialaan' te verkrijgen, maar toen kregen zij nul op het rekest! Bouricius had daar geen last meer van: hij woonde al sedert 1883 in 'Paláboean', aan Susannapark nummer 1!

TERUGBLIK

Opening tentoonstelling Dr. J.F. van Hengel

Op 14 september 1985 werd onder overweldigende belangstelling - de grote zaal van 'De Vaart' was eigenlijk te klein - de lustrum-tentoonstelling gewijd aan Dr. J.F. van Hengel, geopend. Voorzitter, mevr. drs. M.J.Th. Verdegaal-Ruhe zei daarbij het volgende:

Dames en heren,

"Ook de Historische Kring Albertus Perk heet U allen zeer welkom. In het bijzonder U, burgemeester, die nu voor de tweede keer bereid bent een tentoonstelling van ons te openen.

Voor ik U daartoe zal uitnodigen eerst nog een speciaal welkom aan de bewoners van de Van Hengellaan.

Want om deze persoon gaat het vandaag: Dr. J.F. van Hengel. De Historische Kring beleeft vandaag zijn tweede lustrum en zijn tweede tentoonstelling, de tweede tentoonstelling in De Vaart, maar deze keer onder veel moeilijker omstandigheden tot stand gekomen dan vijf jaar geleden. De bezuinigingen hebben ook hier in De Vaart toegeslagen. Dat heeft echter geen van de medewerkers van De Vaart in hun bereidwilligheid en enthousiasme kunnen temperen om ons ook deze keer met raad en daad bij te staan.